

Motion till riksdagen 2019/20:2616

av Erik Ezelius m.fl. (S)

Minska klyftorna

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att driva en politik som motverkar ojämlikheten och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den socioekonomiska och regionala ojämlikheten har ökat mer i Sverige än i jämförbara länder från 80-talet och framåt. Under större delen av 1900-talet minskade inkomstskillnaderna i Sverige, men under 1980-talet vände utvecklingen och sedan dess har inkomstojämlikheten ökat. Några av orsakerna kan vara att situationen för kapitalet har förbättrats. Arvsskatten, gåvoskatten och förmögenhetsskatten har tagits bort. Det är stora och viktiga politiska beslut som har tagits under den senaste 10–15-årsperioden.

Olika metoder för att mäta inkomstspridning når samma slutsats. Det vanligaste måttet som används är Gini-koefficienten för den disponibla inkomsten. Måttet sträcker sig mellan 0, där alla invånare har lika stor inkomst, och 1, där alla inkomster i ett land tillfaller en person. I Sverige har koefficienten ökat från under 0,20 i början av 1980-talet till över 0,32 år 2016.

LO-ekonomernas rapportserie om maktelitens inkomster illustrerar detta med tydlighet. I undersökningen jämförs den genomsnittliga deklarerade inkomsten för verkställande direktörer på 50 av Sveriges största företag med den genomsnittliga industriarbetarlönen. Tidsserien går tillbaka till 1950. Under de första årtiondena i undersökningen minskar vd:arnas inkomster relativt industriarbetarlönen kontinuerligt. Men i början av 1980-talet vänds trenden och sedan dess har inkomstskillnaderna mellan den vanliga industriarbetaren och den svenska näringslivseliten ökat dramatiskt. 1980 motsvarade den genomsnittliga inkomsten för denna grupp av topp-vd:ar 9 industriarbetarlöner, vilket 2017 hade stigit till 59 industriarbetarlöner. Det innebär att när industriarbetaren hade en lön på i genomsnitt cirka 30 400 kronor per månad hade en topp-vd i genomsnitt nästan 1,8 miljoner kronor per månad.

Forskning visar att jämlikhet lönar sig för alla i samhället, inte bara för dem som har det sämst. I dag har vi en stor segregation i Sverige; till exempel är utgångspunkterna för olika individer extremt olika och vi har en stor bostadssegregation. Det ger i sin tur en starkare polarisering. Ojämlikheten skapar uppdelade samhällen där människor lever liv med helt olika förutsättningar. Ojämlikheten är därför ett hot mot vår demokrati och samhällsgemenskap och måste bekämpas. De växande klyftorna har stora konsekvenser, för demokratin, för sammanhållningen i samhället och för den enskilda människans makt och möjligheter. Det konstaterar LO i sin jämlikhetsrapport från 2019.

Sverige utmärker sig från andra OECD-länder genom att takten på den ökande ojämlikheten är oroväckande hög. 2014 larmade OECD om att Sverige är det OECD-land där ojämlikheten har ökat snabbast sedan 1990-talet. Sverige har halkat efter våra nordiska grannländer och även länder som Österrike, Tjeckien och Slovenien. Många av de problem som finns i Sverige i dag, som sjunkande skolresultat, är kopplade till den ökande ojämlikheten.

Sett till fattigdomen i Sverige går utvecklingen visserligen åt rätt håll. I en nyutgiven rapport från Rädda Barnen fastslås exempelvis att barnfattigdomen minskar i Sverige och SCB konstaterade nyligen att Sverige har lägst materiell fattigdom i Europa med 1 procent av befolkningen. Oaktat den positiva nedgången innebär det att den andel av befolkningen som lever i allvarlig materiell fattigdom och i risk för fattigdom eller social utestängning i Sverige i dag uppgår till 1,8 miljoner människor. Det är fortfarande oacceptabelt högt och visar att vi har en lång väg kvar att gå för att nå jämlikhet. Båda aktörer konstaterar dessutom att inkomstklyftorna i Sverige ökar och aldrig har varit så höga som nu.

Grupper med låga inkomster har haft en förhållandevis svag inkomstutveckling sedan 1990-talets början. Därför har andelen personer med en låg ekonomisk standard ökat successivt från 7,3 procent 1991 till 14,9 procent 2017. Enligt SCB tjänade den rikaste tiondelen av befolkningen nästan lika mycket som den fattigaste halvan av befolkningen. Utrikes födda har en lägre ekonomisk standard än de som är födda i Sverige. År 2016 motsvarade deras ekonomiska standard 77 procent av den för personer födda i Sverige. En ny rapport släpps inom kort.

I en OECD-rapport från 2017 om tillståndet i Sveriges ekonomi, med särskilt fokus på jämställdhet och jämlikhet, fastslår OECD att jämställdheten mellan kvinnor och män kan förbättras i Sverige. En viktig faktor är att lågutbildad arbetskraft måste komma i arbete i högre utsträckning.

Ojämlikhet råder inte heller bara mellan barn i olika socioekonomiska grupper och mellan kvinnor och män, utan också mellan invånare i Sveriges städer och på landsbygden och mellan människor som är födda i Sverige och i andra länder. År 2015 fanns till exempel 14 av de 20 kommunerna med störst andel höginkomsttagare i Sverige i Stockholms län.

Alla människor ska ha lika möjligheter oavsett var de bor och vad de har för bakgrund. För att samhällsbygget ska hålla ihop måste invånare på såväl landsbygden som i storstaden, såväl i rika villaförorter som i särskilt utsatta förorter, veta att de kan räkna med samma kvalitet på vården, skolan eller barnomsorgen och att de har goda chanser att få jobb efter avslutad skolgång, oavsett var de bor och vilka socioekonomiska förutsättningar de föds in i. Barn och ungdomar i alla delar av Sverige måste känna framtidshopp och tilltro till samhället.

Ett sätt att skapa mer framtidstro är genom att stärka stödet till näringslivsutveckling, kommunikationer och infrastruktur på landsbygden så att hela Sverige kan leva. En

fungerande landsbygd innebär att det finns förutsättningar att bo och verka på orten, både nu och i framtiden. Staten måste se till att det finns tillgång till grundläggande service i hela vårt land. Goda kommunikationer är nödvändiga för möjligheten att pendla till ett jobb eller en skola där man kan skaffa sig en bra utbildning, vilket underlättar social rörlighet som i sin tur kan bidra till ökad jämlikhet. Även sociala satsningar är av stor vikt för att komma till rätta med ojämlikheten, liksom en stark arbetsrätt som garanterar anställningstrygghet och schyssta villkor.

Erik Ezelius (S)

Lars Mejern Larsson (S)

Paula Holmqvist (S)

Mattias Jonsson (S)

Petter Löberg (S)